

- 5–19 bereznya 2018 r.) / Instytut profesijno-texnichnoyi osvity` NAPN Ukrayiny` / za zag. red. V. O. Radkey`ch. – K. : IPTO NAPN Ukrayiny`, 2018. – S. 204–206.
2. Vashheky`n N. P. Y`nformacy`onnaya deyatel`nost` y` my`rovozzreny`e : monografy`ya / Ny`kolaj Pavlovy`ch Vashheky`n, Yury`j Fedorovy`ch Abramov. – Y`rkutsk : Y`rkut. un-t, 1990. – 296 s.
3. Gorsheny`na M. V. Dy`stancy`onnoe obucheny`e s tochky` zreny`ya sy`stemnogo podxoda / M. V. Gorsheny`na, E. Yu. Fy`rsova // Vestny`k Samarskogo gosudarstvennogo texny`cheskogo uny`versy`teta. Sery`ya: Psy`xologo-pedagogy`chesky`e nauky`. – 2011. – № 2. – S. 23–26.
4. Y`bragy`mov G. Y`. Kompetentnosny`j pohod v professy`onal`nom obrazovany`y` / G. Y`. Y`bragy`mov // Educational Technology & Society. – 2007. – № 10 (3). – R. 361–365.
5. Ostroverxova N. M. Teorety`ko-metody`chni zasady` analizu yakosti uroku yak pedagogichnoyi sy`stemy` : dy`s. ... d-ra ped. nauk : 13.00.09 / Nadiya My`xajlivna Ostroverxova ; In-t pedagogiky` APN Ukrayiny`. – K., 2010. – 419 s.
6. Petrenko L. M. Informacijny`j pidxid do vy`znachennya zmistu pidvy`shhennya kvalifikaciyi kerivny`kiv profesijno-texnichny`x navchal`ny`x zakladiv / L. M. Petrenko / Profesijne navchannya na vy`robny`cztvi : zb. nauk. pracz`. – 2015. – Vy`p. VI. – S. 34–41.
7. Petrenko L. M. Teoriya i metody`ka rozvy`tku informacijno-analy`chnoyi kompetentnosti kerivny`kiv profesijno-texnichny`x navchal`ny`x zakladiv : dy`s. ... d-ra ped. nauk : 13.00.04 / Lary`sa My`xajlivna Petrenko ; In-t prof.-texn. osvity` NAPN Ukrayiny`. – Ky`yiv, 2014. – 385 s.
8. Pilevy`ch O. A. Formuvannya profesijnoyi kul`tury` majbutnix faxivciv z finansiv i kredy`tu : metody`chni rekomendaciyi / O. Pilevy`ch. – Ky`yiv : TOV «Vy`davny`chy`j centr «Logos Ukrayina», 2017. – 112 s.
9. Ryzhova N. Y`. Soderzhany`e podgotovky` k y`nformacy`onno-analy`ty`cheskoj deyatel`nosti dlya uchy`telya y`nformaty`ky` v kontekste ego obucheny`ya y`nformacy`onnomu modely`rovany`yu / N. Y`. Ryzhova, E. V. Fy`ly`monova // My`r nauky`, kul`tury, obrazovany`ya. – 2009. – № 3. – S. 259–264.
10. Foky`n Yu. G. Prepodavany`e y` vospy`tany`e v vysshej shkole: metodology`ya, cely` y` sodержany`e, tvorcestvo : ucheb. posob. dlya stud. vyssh. ucheb. zavedeny`j / Yury`j Georgy`evy`ch Foky`n. – M. : Akademy`ya, 2002. – 224 s.

Отримано редакцією 16.05.2018 р.

УДК 377.091.33-051:37.018.46:[005.336.2.-027561]

DOI 10.31376/2410-0897-2018-2-37-96-103

Євдокія Іванівна Горбан,
аспірантка Інституту професійно-технічної
освіти НАПН України,
e-mail: GorbanEI@i.ua

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕТОДИСТІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

У статті здійснено аналіз методологічних підходів до проблеми розвитку професійної компетентності методистів закладів професійної (професійно-технічної) освіти в міжкурсовий період підвищення кваліфікації. Зокрема, проаналізовано компетентнісний, аксіологічний, системний, акмеологічний, синергетичний, екзистенційний, контекстний, андрагогічний, технологічний та особистісно-розвивальний методологічні підходи, які, на думку автора, відображають певний погляд на об'єкт, а також певну процедуру побудови дослідницького циклу, дослідницьку стратегію щодо реалізації означеної проблеми.

Ключові слова: професійна (професійно-технічна) освіта, розвиток, компетентність, професійна компетентність, методологічний підхід, методична діяльність, методисти.

Постановка проблеми. Забезпечення неперервного й цілеспрямованого професійного розвитку педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти відповідно до сучасних вимог зумовлює необхідність концептуальних змін. Реалізація державних вимог у сфері освіти багато в чому залежить від методичної служби, покликаної збагачувати кадри педагогічними знахідками, підтримувати в педагогічному колективі дух творчості, прагнення до пошуку, давати змогу молодим педагогам оволодівати педагогічною майстерністю, розвивати їхній потенціал, оскільки саме їм належить ключова роль у модернізації та оновленні системи освіти. За таких умов методисти закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) мають бути інноваційно спрямовані, компетентісно озброєні, технологічно обізнані.

Актуальність переходу до нового змісту професійної освіти і навчання на сучасному етапі розвитку освітньої сфери зумовлена нагальними потребами ринку праці у професійно компетентних та мобільних фахівцях. Новий зміст освіти потребує нетрадиційних підходів до формування структури функціональних завдань методичної служби ЗП(ПТ)О. Започаткований західними науковцями компетентнісний підхід, що здебільшого відповідає вимогам ринкової економіки та умовам постійного вдосконалення технологій, орієнтаціям на нові стандарти, впевнено приходить на зміну кваліфікаційному підходу у вітчизняній освіті й науці. З огляду на необхідність забезпечення неперервної освіти, спрямованої на професійне самовдосконалення, підвищення рівня професійної майстерності, кваліфікації педагогічних працівників, розвиток професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О в міжкурсовий період підвищення кваліфікації є неминучим.

Результати аналізу теоретичного доробку й практичного досвіду розвиненості професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О гальмується низьким рівнем їхньої мотивації до професійно-педагогічного вдосконалення, а також недостатньою розробленістю необхідних для цього технологій. Зазначене ускладнюється низкою суперечностей, що потребують розв'язання, зокрема: між потребами українського суспільства в професійно компетентних методичних працівниках ЗП(ПТ)О, готових працювати інноваційно, та недостатністю досліджень, у яких розкриваються сучасні підходи, що вможливають унесення змін у наявну практику їхнього професійно-педагогічного вдосконалення в міжкурсовий період підвищення кваліфікації; між істотним зростанням вимог педагогічної практики до якості професійної діяльності методистів та недостатньою розробленістю технологій розвитку в них необхідної для цього професійної компетентності; між необхідністю поетапного розвитку професійної компетентності методистів та нерозробленістю методичних рекомендацій, які б забезпечували цей процес у міжкурсовий період підвищення кваліфікації.

Метою розвитку професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О є неперервне вдосконалення володінням інноваційними технологіями навчання та викладання, методикою вирішення педагогічних конфліктів, невербальної комунікації, техніки мовлення, педагогічної інтуїції та імпровізації.

У світлі перелічених вимог проблема розвитку професійної компетентності викладачів предметів професійно-теоретичної підготовки та майстрів виробничого навчання ЗП(ПТ)О набуває особливої ваги, і ось чому: означені категорії педагогічних працівників у переважній більшості не мають педагогічної освіти – вони є випускниками галузевих закладів вищої освіти, фахівцями відповідних галузей економіки, а тому як педагоги потребують значної уваги з боку методичних служб навчальних закладів. Однак рівень знань, умінь і навичок, наявний у методистів ЗП(ПТ)О, є недостатнім для повноцінного виконання ними окреслених завдань. Отже, пошук ефективних технологій розвитку професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О в міжкурсовий період підвищення кваліфікації наразі є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наявна база джерел з проблеми представлена різноманітними підходами, серед яких різні аспекти розвитку професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О, досліджували науковцями. Проблемам розвитку професійної компетентності присвятили свої наукові праці вітчизняні й зарубіжні дослідники. Зокрема, філософські аспекти освіти закладено у наукових працях В. Андрущенка, Б. Гершунського, І. Зязюна, В. Курило, В. Кременя, В. Лутая та ін. Проблеми безперервної професійної освіти висвітлено в дослідженнях С. Батишева, В. Беспалько, С. Гончаренка, Р. Гуревича, А. Гуржія, О. Коваленко, П. Лузана, Н. Ничкало, В. Олійника, В. Орлова, Л. Пуховської, В. Радкевич та ін. Значний внесок у розвиток компетентнісного підходу в професійній освіті зробили В. Луговий, Л. Петренко, А. Хуторської, В. Ягупов та ін. Методичні основи вдосконалення педагогічної майстерності досліджуються та розробляються О. Дубасенюк, А. Каленським, М. Михнюк, Н. Кузьміною, Н. Моревою, О. Отич, Л. Хомич та ін. Виявленням та дослідженням проблем інноваційної діяльності педагогів, упровадженням сучасних технологій навчання займаються М. Артюшина, Л. Базиль, Н. Брюханова, Л. Єршова, І. Зимня, А. Литвин, М. Пригодій, О. Пехота, Г. Романова, М. Сибірська, С. Сисоєва, О. Спірін, О. Щербак та ін.

Однак, незважаючи на наявність окремих наукових напрацювань із проблеми розвитку професійної компетентності, практично відсутні системні й комплексні педагогічні дослідження, у яких обґрунтовано методологічні підходи до розвитку професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О в міжкурсовий період підвищення кваліфікації.

Формулювання мети статті. Мету статті визначаємо як процес аналізу методологічних підходів до проблеми розвитку професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О в міжкурсовий період підвищення кваліфікації.

Виклад основного матеріалу. Розвиток професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О в міжкурсовий період підвищення кваліфікації ми розуміємо: як безперервний процес, унаслідок якого відбувається мобілізація внутрішніх і зовнішніх, реальних і потенційних можливостей для зміни якості

освітніх результатів, що характеризується позитивною динамікою; перехід від нижчого до вищого рівня розвитку компетентності; ступінь освіченості, культурності, розумової та духовної зрілості. На нашу думку, досягнення означеної мети здійснюється через розроблення та реалізацію технології розвитку професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О в міжкурсовий період підвищення кваліфікації, що включає загальне бачення очікуваних результатів якісних прогресивних зрушень.

Збагачення методології як науки, що також перебуває в процесі постійних змін, відбувається у результаті глибшого дослідження та пізнання компонентів професійної компетентності педагогів професійної школи, що перебувають у постійному динамічному розвитку.

Виходячи із задекларованої нами теми дослідження, вважаємо за необхідне насамперед, з'ясувати суть поняття «методологія» (від грецького *μεθοδολογία* – шлях дослідження чи пізнання; *λόγος* – вчення). Тлумачення цього терміна ми знаходимо у філософському енциклопедичному словнику, який визначає це поняття, по-перше, як сукупність підходів, способів, методів, прийомів та процедур, що застосовуються в процесі наукового пізнання та практичної діяльності для досягнення наперед визначеної мети; по-друге, як галузь теоретичних знань і уявлень про сутність і форми, закони, порядок та умови застосування підходів, способів, методів, прийомів та процедур у процесі наукового пізнання та практичної діяльності [1, с. 374].

Трактування визначення поняття методології як учення про метод, як науки про побудову людської діяльності ми зустрічаємо в енциклопедії освіти [2, с. 498]. Український дослідник С. Гончаренко вважає, що поняття «методологія» використовується у двох значеннях: як сукупність прийомів дослідження, що застосовується в якійсь науці, і як вчення про методи пізнання та перетворення дійсності [3, с. 207].

Суть поняття «розвиток» визначається як безперервний професійний розвиток; процес, унаслідок якого відбувається зміна якості чого-небудь, перехід від одного якісного стану до іншого, вищого; ступінь освіченості, культурності, розумової, духовної зрілості [4]. Зміст розвитку полягає в незворотній, спрямованій, закономірній зміні матеріальних та ідеальних об'єктів, здійсненні загального зв'язку.

Закон України «Про освіту» визначає компетентність (лат. *competentia* – коло питань, у яких людина добре розуміється) як динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [6, с. 2]. Трактування поняття компетентності дуже широке. Визначення поняття «компетентність» ми зустрічаємо в наукових працях вітчизняних та зарубіжних науковців С. Гончаренка, Дж. Равена, М. Чошанова, Ю. Ємельянова, І. Зязюна, З. Рябової, І. Беха.

Аналіз наукових джерел свідчить про те, що професійна компетентність педагога трактується як здатність педагога ефективно здійснювати професійну діяльність: швидко оволодівати сучасними способами діяльності та успішно виконувати професійні обов'язки. Професійна компетентність не зводиться лише до набору знань та вмінь, а визначає необхідність їх ефективного застосування в реальній освітній практиці.

Ефективність і якість управління розвитком професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О в міжкурсовий період підвищення кваліфікації залежить великою мірою від обґрунтованості методологічних підходів. Наука розглядає підхід як певний погляд на об'єкт, а також певну процедуру побудови дослідницького циклу, дослідницьку стратегію (В. Готт, Е. Семенюк, Т. Ромм, А. Урсул). Принциповою методологічною орієнтацією як точкою зору, з якої розглядається об'єкт, визначає підхід Е. Юдін.

Об'ємність, множинність зв'язків і відносин, природних, технічних, соціальних процесів вимагають їх вивчення як єдиного цілого за допомогою залучення багатьох галузей науки. Зв'язки і відносини між складними об'єктами не можуть бути з'ясовані за допомогою одного підходу, оскільки вони регламентуються різними законами. Саме тому в процесі дослідження проблеми розвитку професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О в міжкурсовий період підвищення кваліфікації може бути застосована ціла низка методологічних підходів, серед яких: компетентнісний, аксіологічний, системний, акмеологічний, синергетичний, екзистенційний, контекстний, андрагогічний, технологічний, особистісно-розвивальний.

Узагальненою методологічною основою в процесі дослідження проблем розвитку професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О, на наше переконання, є *компетентнісний підхід*, який виявляє здатність і готовність особистості до розв'язання певних проблем завдяки сформованим професійним компетентностям. Концепція «компетентнісного підходу», обґрунтована відомими науковцями Б. Ельконіним, Дж. Равеном, Р. Caravello, Є. Шорт та ін., збагатила педагогічну теорію і практику. Окремі аспекти формування професійної компетентності досліджували Е. Зеєр, Г. Селевко, О. Овчарук,

Н. Кузьміна, С. Демченко, В. Ягупов. Результатом наукових розвідок ученого Е. Зеєра стало визначення компетентнісного підходу як першочергової спрямованості на реалізацію освітніх цілей, що передбачають здатність навчатися, виробляти уміння щодо самовизначення, самоактуалізації і саморозвитку особистості [6, с. 25]. Г. Селевко, ґрунтуючись на результатах аналізу поглядів науковців щодо суті та реалізації компетентнісного підходу, ідентифікує його як домінуючу освітню парадигму, що поступово переходить від «переважної трансляції знань на формування навичок та створення умов для оволодіння комплексом компетенцій» [7, с. 138]. На думку вченої О. Овчарук, компетентнісний підхід, виконуючи на сучасному етапі роль одного із чинників модернізації змісту освіти, водночас є однією з освітніх інновацій, спрямованих на гармонійне поєднання позитивного досвіду для реалізації цілей освіти [8, с. 5]. В. Ягупов стверджує: компетентнісний підхід передбачає наявність комплексу вмінь особи розв'язувати певні проблеми. Учений наполягає на безпосередній взаємозалежності між розумінням поняття «компетентність» і об'єктивним усвідомленням призначення компетентнісного підходу в освіті та методологічним обґрунтуванням його використання у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців у системі професійної освіти [9, с. 48]. Роль компетентнісного підходу у розвитку професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О, на нашу думку, полягає в комплексі методологічних принципів і засобів щодо вивчення компетентнісного простору, що сприяє забезпеченню розширеного ареалу професійно-педагогічної діяльності в сукупності.

Вагоме місце в нашому дослідженні посідає *аксіологічний підхід* (від грец. *αξια* - цінність), що спрямовує методистів ЗП(ПТ)О на процес розвитку та вдосконалення системи індивідуально-особистісних цінностей й усталених ставлень до себе й навколишнього світу через задані установки, котрі розкривають суть і зміст професійної компетентності. З позиції аксіологічного підходу основою професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О є система педагогічних цінностей. Дефініція «цінність» є не тільки однією з найважливіших для будь-якої наукової галузі, вона є невід'ємною складовою контактів людини зі світом. Саме у цьому світі людина провадить свою життєдіяльність і пізнання, а цінності є відтворювачем самої людини, суспільства, наповнювачем сенсом їх існування. Аксіологічний підхід тісно пов'язаний з розвитком ціннісних орієнтацій методистів ЗП(ПТ)О, умінням здійснювати вибір цільових і смислових установок задля вирішення професійно-педагогічних задач. Значний внесок у розроблення аксіологічного підходу зробили Н. Асташова (обґрунтування емоційно-почуттєвого базису цінностей за допомогою аксіологічного підходу цілісності духовного життя), В. Гриньова (запропоновано систему педагогічних цінностей), І. Ісаєв (класифікація педагогічних цінностей на основі професійно-педагогічної діяльності педагога), Н. Павелко (сформульована проблема ціннісних орієнтацій), О. Здравомислов (визначення і характеристика ціннісних орієнтацій), В. Самарін (групування цінностей залежно від основних компонентів педагогічного процесу), Н. Щуркова (виокремлення фундаментальності ціннісної тріади: добра, істини, краси).

В освіті дорослих *системний підхід* як один з найбільш актуальних у контексті соціально-педагогічного дослідження є методологічною основою поруч з андрагогічним, компетентнісним та іншими підходами до організації післядипломної освіти, визначення змісту, методів та організації її діяльності. Він передбачає надання можливості результативного розвитку професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О в міжкурсовий період підвищення кваліфікації, чіткого визначення його пріоритетних напрямів, структурування змісту цього розвитку, здійснення безперервного вдосконалення професійно-педагогічної діяльності в ЗП(ПТ)О [10, с. 389]. За системного підходу професійну компетентність розглядають як сукупність підсистем, складну, багаторівневу структуру, за якою визначається відповідність підготовки методистів ЗП(ПТ)О актуальним вимогам професійної діяльності, а саме: особистісні інтереси щодо пізнання, оцінювання та інтерпретації явищ; ідейно-ціннісні орієнтири, настанови, переконання; професійні здібності; професійні знання; професійні вміння; інструменталізовані механізми методичної діяльності. Системний підхід акцентує зв'язок сукупності підсистем (окремих елементів) й формує певну системну структуру. Означений підхід до розвитку професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О передбачає виявлення основних компонентів, зв'язків педагогічних систем, що мають системотвірний та функціональний характер, і процесів. Це дає змогу здійснювати аналіз умінь учасників освітнього процесу самоорганізовуватися, активно, творчо моделювати свою поліваріантну діяльність. Проблему системного підходу досліджували А. Аверьянов, В. Беспалько, Н. Кузьміна, Б. Ломов, І. Малафійк, Е. Юдін.

Акмеологічний підхід (давньогрец. *ακμη* – вища точка, зрілість, найкраща пора, вершина чогось і *logos* – слово, вчення) ідентифікується наукою як складне інтегроване утворення, сукупність індивідуально-особистісних та професійно-діяльнісних значущих якостей, що забезпечують безперервність розвитку адекватного природі професійної творчості пізнання методиста, осмислення та інтерпретації відповідних явищ. Зазначений підхід спрямовує учасників освітнього процесу на досягнення

певних конкретних цілей. На нашу думку, акмеологічний підхід орієнтує педагогічну діяльність методистів ЗП(ПТ)О на акмеологічну (вершинну, пікову) якість особистісного та професійного розвитку, що передбачає досягнення вершин у процесі всебічного особистісного розвитку. Цей процес спрямовує методистів на досягнення піку творчості, найповнішої самоактуалізації та самореалізації. Отже, є підстави для того, щоб стверджувати про те, що акмеологічний підхід є стимулом професійно-творчого самовдосконалення, саморозвитку й самореалізації методистів ЗП(ПТ)О в міжкурсовий період підвищення кваліфікації.

Застосування *синергетичного* (грец. *sinergos* – спільна дія, співробітництво) (холістичного або холічного) (від грецького *ὅλος* (*голос*) – цілий, увесь, комплексний, інтегральний підхід до предмета (системи) як до одного цілого, а не просто сукупності певних частин) *методологічного підходу* до розвитку професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О як складної відкритої системи з характеристиками самоорганізації, саморегуляції і саморозвитку відповідно до своєрідності виконуваної методичної діяльності сприяє деякій спонтанності проявів, несвідомих імпульсів, гетерохронних процесів (нерівномірний хвильовий характер розвитку окремих психічних процесів), утвердженню ідеї активізації сил і здібностей методистів, ініціативі пошуку й створення власних шляхів саморозвитку. За допомогою методології синергетики ми отримуємо можливість розглядати цілісність структури особистості методистів ЗП(ПТ)О як сукупності стійких властивостей і змінних ситуацій особистісно-професійного розвитку. Дослідженням проблем синергетичного підходу присвятили свої наукові пошуки А. Єрмоленко, В. Решетило. Синергетичний підхід до розвитку професійної компетентності виявляє особисте ставлення методистів ЗП(ПТ)О до своєї професії, опанування методичних знань, набуття вмінь і навичок методичної діяльності, виконання її різновидів тощо.

Розвитку освіти на сучасному етапі необхідні відкриті знання про людину. Науково-педагогічне знання як відкрита система віддзеркалює потребу в наукових дослідженнях щодо розширення уявлень про розвиток конкретної особистості, її внутрішній світ, сенс існування, її внутрішні глибинні переживання у процесі спілкування з іншою людиною. У зв'язку із зазначеним *екзистенційний підхід* (від лат. *existencia* – існування) до проблеми розвитку професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О у світлі становлення нового педагогічного мислення набуває особливого значення, оскільки створює підґрунтя для вирішення проблеми самоздійснення особистості, творчості, здобуття свободи і вміння нести за неї відповідальність, розвитку духовності, виховання совісті, здатності до любові. Аналіз теорії і практики свідчить про те, що ідеї екзистенційного підходу мають значення для соціальної педагогіки, оскільки він є основою практико-соціальної роботи, як-от екзистенційна психотерапія І. Ялома, теорія особистості Р. Мея, логотерапія В. Франкла. Гуманістично-екзистенційна модель, яка розглядається у межах теорії і практики соціальної роботи, передбачає спонукання методистів ЗП(ПТ)О до осмислення та обмірковування свого екзистенційного вибору й на основі цього проектування власних відносин з педагогічними працівниками й соціальними інститутами, визначення шляхів реалізації спроектованого шляху.

На сучасному етапі поняття «контекст» виступає в ролі загальнонаукової, у тому числі, психолого-педагогічної категорії – опори, що відкриває нові перспективи в науковому пізнанні. Контекст у педагогічній теорії Е. Джонсон розглядає як взаємозв'язок усього з усім світом. *Контекстний підхід* тут доцільно розглядати як один з методологічних концептів розвитку професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О, оскільки мовна компетентність є невід'ємною складовою професійної майстерності методиста. Виходячи з такого твердження, готовність методистів ЗП(ПТ)О до здійснення професійно-мовленнєвої діяльності розглядається як обов'язковий компонент їхньої професійної компетентності. Мовний розвиток методистів ЗП(ПТ)О необхідно здійснювати з урахуванням сутності їхньої професійної діяльності. Ми вважаємо, що з цією метою у ЗП(ПТ)О необхідно створити педагогічні умови для динамічного розвитку, саморозвитку і самовдосконалення професійно-мовленнєвої діяльності методистів.

Андрогогічний підхід (від грец. «aner» («andros») – доросла людина та «agein» («ago») – вести) – означає «вести дорослу людину») є категорією наукової методології у наукових дослідженнях й освітній практиці з широким діапазоном використання в цілях вирішення теоретичних і практичних проблем освіти дорослих. У процесі здійснення управління розвитком професійної компетентності андрогогічний підхід передбачає відповідну вимогам прийнятої освітньої парадигми усвідомлену орієнтацію методистів ЗП(ПТ)О на реалізацію у своїй діяльності певної сукупності взаємопов'язаних цінностей, цілей, понять, принципів, методів педагогічної діяльності. Реалізація означеного підходу здійснюється в аксіологічних ідеалах гуманістичної парадигми в цілому й особистісно-орієнтованій освітній парадигмі освіти дорослих.

Ідея *технологічного підходу* стала предметом наукових розвідок багатьох просвітителів і педагогів. Одні стверджували, що більшої результативності педагогічного процесу сприятиме впровадження спеціальних способів (Я. Коменський), інші звертали увагу на важливість сформованих умінь користуватися способами діяльності (А. Дістервег). Г. Селевко вважає невід'ємною рисою

сучасного матеріального виробництва технологічний підхід до виробничої сфери. Технологічний підхід в освіті – явище порівняно нове, однак посідає важливе місце й передбачає точне інструментальне управління навчальним процесом та гарантоване досягнення його мети і завдань. Одним із засобів вирішення проблеми розвитку професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О є саме технологічний підхід, для якого характерним є застосування понять «технологія» до освітньої галузі, до педагогічних процесів. Технологічний підхід є тим методологічним вектором, який орієнтує діяльність методистів ЗП(ПТ)О в руслі педагогічного процесу на технологічну організацію, що, у свою чергу, передбачає відносно сувору регламентацію головних його аспектів та стадій відповідно до технологічної побудови освітнього процесу.

У контексті реалізації технологічного підходу, який на сучасному етапі розвитку педагогічної теорії і практики визначається одним із напрямів удосконалення процесу навчання, його системності, відтворюваності, коригованості, урахування особистісного фактору в розвитку фахівців є пріоритетним. *Особистісно-розвивальний підхід* надихає методистів ЗП(ПТ)О на саморозвиток та самовдосконалення особистості, ґрунтуючись на її індивідуальних і професійних здібностях, ціннісно-смысловій вмотивованості в міжкурсовий період підвищення кваліфікації. Проблеми означеного підходу нині в освіті активно розробляються відомими науковцями В. Беспалько, М. Бершадським, В. Гузеєвою, М. Кларіною, Г. Селевком та ін.

Висновки. Отже, опираючись на викладене, можна стверджувати, що процес розвитку професійної компетентності методистів закладів ЗП(ПТ)О в міжкурсовий період підвищення кваліфікації має ґрунтуватися на компетентнісному, аксіологічному, системному, акмеологічному, синергетичному, екзистенційному, контекстному, андрагогічному, технологічному, особистісно-розвивальному методологічних підходах. Такий підхід дає змогу виявити й констатувати справжні проблеми розвитку означеної компетентності, окреслити програму, основні шляхи і способи їх вирішення. Такий панорамний огляд робить можливим цілісний аналіз сукупності найбільш значущих проблем розвитку професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О в міжкурсовий період підвищення кваліфікації. Обґрунтовані методологічні підходи дають змогу зробити припущення щодо можливості отримання вірогідного об'єктивного знання й уникнення панівних стереотипних суджень.

На нашу думку, горизонт дослідження методологічних підходів до проблеми розвитку професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О в міжкурсовий період підвищення кваліфікації можливо й доцільно розширити. У перспективі об'єктом наукових розвідок у цьому напрямі може стати розгляд розвитку професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О в міжкурсовий період підвищення кваліфікації через дослідження й моделювання рефлексивного, діяльнісно-праксеологічного, інноваційного, маркетингового, інформаційного, дослідницького методологічних підходів.

Список використаних джерел та літератури

1. Філософський енциклопедичний словник // Голова редколегії В. І. Шинкарук. Національна академія наук України Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди. – К. : Абрис, 2002. – 742 с.
2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Довідкове видання. – Київ : «ЛИБІДЬ», 1997. – 366 с.
4. Глумачний словник української мови онлайн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.liveinternet.ru/?eslovnyk.com>. – Дата звернення: 19.04.2018.
5. Про освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 05.09.2017 № 2145–VIII ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. – Дата звернення: 19.04.2018.
6. Зеер Э. Ф. Компетентностный подход к модернизации профессионального образования / Э. Ф. Зеер, Э. Я. Сыманюк // Высшее образование в России. – 2005. – № 4. – С. 23–30.
7. Селевко Г. К. Компетентности и их квалификация / Е. К. Селевко // Народное образование. – 2004. – № 4. – С. 138–143.
8. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / за заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с. – (Бібліотека з освітньої політики).
9. Ягупов В. В. Провідні методологічні характеристики основних видів компетентності майбутніх фахівців, що формуються в системі професійно-технічної освіти / В. В. Ягупов // Модернізація професійної освіти і навчання: проблеми, пошуки і перспективи : зб. наук. пр. / [редкол. : В. О. Радкевич (голова) та ін.]. – К. : Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України, 2012. – Вип. 2. – С. 45–59.
10. Освіта дорослих : енциклопедичний словник / за ред. В. Г. Кременя, Ю. В. Ковбасюка. – К. : Основа, 2014. – 496 с.

Евдокия Ивановна Горбан,
аспирантка Інститута
професійно-технічного
освіти НАПН України,
e-mail: GorbanEI@i.ua

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К РАЗВИТИЮ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ МЕТОДИСТОВ ЗАВЕДЕНИЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье осуществлен анализ методологических подходов к проблеме развития профессиональной компетентности методистов учреждений профессионального (профессионально-технического) образования в межкурсовой период повышения квалификации. В частности, проанализированы компетентностный, аксиологический, системный, акмеологический, синергетический, экзистенциальный, контекстный, андрагогический, технологический и личностно-развивающий методологические подходы, которые, по мнению автора, отражают определенный взгляд на объект, а также определенную процедуру построения исследовательского цикла, исследовательской стратегии по реализации обозначенной проблемы.

Ключевые слова: профессиональное (профессионально-техническое) образование, развитие, компетентность, профессиональная компетентность, методологический подход, методическая деятельность, методисты.

Yevdokiya Horban,
Institute of Vocational Education and Training
of the NAES of Ukraine,
e-mail: GorbanEI@i.ua

PECULIARITIES OF FORMING THE PEDAGOGICAL QUALITIES OF INTENDING TEACHERS

In the article an analysis of methodological approaches to the problem of professional competence development of methodologists of professional (vocational) education institutions in the intercurricular period of professional development is conducted. In particular, the competence, axiological, systemic, acmeological, synergetic, existential, contextual, andragogical, technological and personality-developing methodological approaches which, according to the author, reflect a certain view on the object, as well as a certain procedure for constructing a research cycle, the research strategy for the implementation of the identified problem are analyzed.

Introduction. *The urgency of the transition of vocational education and training to a new content at the present stage of development of the educational sphere is caused by the urgent needs of the labor market in professionally mobile and competent specialists. The new content of education requires other, non-traditional approaches to the formation of the structure and functional tasks of the methodological service of the educational system. Competitive approach initiated by western scholars, which mostly meets the requirements of a market economy and the conditions for continuous improvement of technologies, orientations to new standards, confidently replaces the qualification approach in native education and science. Taking into account the necessity of providing continuous education aimed at professional self-improvement, raising the level of professional skills, qualifications of pedagogical workers; developing the professional competence of methodologists of vocational education institutions in the intercultural period of professional development is inevitable.*

Purpose. *The purpose of the article is defined as a process of analysis of methodological approaches to the problem of professional competence development of methodologists of vocational education institutions in the intercourse period of professional development.*

Methods. *To achieve the goal and to perform the tasks, the following theoretical methods of research were used: analysis, synthesis - in order to find out the state and level of development of the issue under study; comparison - to substantiate the approaches of researchers to solve the scientific issue, to determine the directions of scientific research and conceptual-categorical apparatus; generalization - to formulate conclusions about prospects for further exploration in the direction.*

Results. *The methodological approaches to the development of professional competence of methodologists of vocational education institutions in the intercourse period of professional development, the ranking of these approaches in a hierarchy, the directions of scientific research, the conceptual-categorical apparatus were determined.*

Originality. The methodological approaches to the development of professional competence of methodologists of vocational education institutions in the intercourse period of professional development are theoretically analyzed and substantiated.

Conclusion. Thus, on the basis of the foregoing, it can be argued that the process of developing the professional competence of methodologists of vocational education institutions in the intercourse period of advanced training should be based on the competence, axiological, systemic, acmeological, synergetic, existential, contextual, andragogical, technological, personal development methodological approaches. This approach allows us to identify and state the real problems of the development of this competence, outline the program, the main ways and ways to solve them. Such a panoramic review makes it possible to integrate a comprehensive analysis of the most significant problems of the development of professional competence of methodologists of vocational education institutions in the intercourse of advanced training, and also allows to rank priority approaches. The methodological approaches listed above allow us to make assumptions about the possibility of obtaining a reliable objective knowledge and to avoid prevailing stereotyped judgments.

In our opinion, the horizon of studying methodological approaches to the problem of developing the professional competence of methodologists of vocational education institutions in the intercourse period of advanced training may be expedient. In the future, the object of further scientific research in this direction may be worthy of consideration in the context of the professional competence development of methodologists of vocational education institutions in the intercourse period of professional development through the research and modeling of the reflexive, activity-praxeological, innovative, marketing, informational, research methodological approaches.

References

1. Filososf`kyj ency`klopedy`chny`j slovny`k // Golova redkolegiyi V. I. Shy`nkaruk. Nacional`na akademiya nauk Ukrayiny` Insty`tut filosofiyi im. G. S. Skovorody`. – K. : Abrys, 2002. – 742 s.
2. Ency`klopediya osvity` / Akad. ped. nauk Ukrayiny` ; golovny`j red. V. G. Kremen`. – K. : Yurinkom Inter, 2008. – 1040 s.
3. Goncharenko S. Ukrayins`kyj pedagogichny`j slovny`k. Dovidkove vy`dannya. – Ky`yiv : «LY`BID», 1997. – 366 s.
4. Tlumachny`j slovny`k ukrajins`koyi movy` onlajn [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: <https://www.liveinternet.ru/?eslovyk.com>. – Data zvernennya: 19.04.2018.
5. Pro osvitu [Elektronny`j resurs] : Zakon Ukrayiny` vid 05.09.2017 № 2145–VIII VR. Baza dany`x «Zakonodavstvo Ukrayiny`» / VR Ukrayiny`. Rezhy`m dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>). – Data zvernennya: 19.04.2018.
6. Zeer Э. F. Kompetentnostnyj podxod k moderny`zacy`y` professy`onal`nogo obrazovany`ya / Э. F. Zeer, Э. Ya. Сыманюк // Высшее образование в Росси`y`. – 2005. – № 4. – S. 23–30.
7. Selevko G. K. Kompetentnosty` y` y`x kvaly`fy`kacy`ya / E. K. Selevko // Narodnoe obrazovane. – 2004. – № 4. – S. 138–143.
8. Kompetentnisny`j pidxid u suchasnij osviti: svitovy`j dosvid ta ukrajins`ki perspekty`vy` / za zag. red. O. V. Ovcharuk. – K. : K.I.S., 2004. – 112 s. – (Biblioteka z osvith`oyi polity`ky`).
9. Yagupov V. V. Providni metodologichni xaraktery`sty`ky` osnovny`x vy`div kompetentnosti majbutnix faxivciv, shho formuyut`sya v sy`stemi profesijno-texnichnoyi osvity` / V. V. Yagupov // Modernizaciya profesijnoyi osvity` i navchannya: problemy`, poshuky` i perspekty`vy` : zb. nauk. pr. / [redkol. : V. O. Radkevych (golova) ta in.]. – K. : In-t prof.-texn. osvity` NAPN Ukrayiny`, 2012. – Vy`p. 2. – S. 45–59.
10. Osvita dorosly`x : ency`klopedy`chny`j slovny`k / za red. V. G. Kremena, Yu. V. Kovbasyuka. – K. : Osnova, 2014. – 496 s.

Отримано редакцією 08.05.2018 р.